

2 आर्थिकोन्नयनस्य
शिल्पकारः आसीत्
डॉ. मनमोहनसिंहः,

3 संस्कृतभारतीपञ्चाबप्रा
न्तेन आयोजितस्य १०
दिवसीयस्य
आवासीयभाषाप्रबोधन
वर्गस्य उद्घाटनम्

3 श्रीरामायणकथा
उत्तरकाण्डम्! वाल्मीकेः
आश्रमे शत्रुघ्नस्य
रामचरितश्रवणम्।

सुभाषितम्

दुर्जनेन समं सख्यं,
प्रीतिं चापि न कारयेत्।
उष्णो दहति चांगारः,
शीतः कृष्णायते करम्॥

हिन्द्यर्थः- दुर्जन, जो कि कोयले के समान होते हैं, उनसे प्रीति कभी नहीं करना चाहिए क्योंकि कोयला यदि उष्ण हो तो जला देता है और शीतल होने पर भी अंग को काला कर देता है।

प्रतिदिनं नवीनतमं
हिमसंस्कृतवार्ताः
दैनिकवार्तापत्रं प्राप्स्यथ
7876636263
Whatsapp संख्या मध्ये
नमो नमः लिखन्तु

To get the latest
himsanskritvartah
Daily Sanskrit Newspaper
every day, write Hello on
7876636263 Whatsapp

सूचना- हिमसंस्कृतवार्ताः
दैनिकपत्रे व्याकरणात्मक-
अशुद्धिनां कृते सम्बद्धाः
पत्रकाराः लेखकाश्च
उत्तरदायिनः भविष्यन्ति

कार्यालयः
हिमसंस्कृतम् प्रकाशनम्
जसवं कोटला तहसीलपरिसरस्य सम्मुखे
कस्बा कोटला, जिला कांगड़ा हि.प्र.
पत्रव्यवहारसङ्केतः- १७७१११

मनमोहनसिंहाय-श्रद्धांजलिः-पूर्वप्रधानमन्त्रिणः डॉ. मनमोहनसिंहस्य निधने शोकसन्तप्तं राष्ट्रम्

हिमसंस्कृतवार्ताः- राष्ट्रपति द्रौपदी मुर्मूः उपराष्ट्रपितः जगदीप-धनखडः अन्ये च नेतारः पूर्वप्रधानमन्त्रिणः डॉ. मनमोहनसिंहस्य निधने शोकं प्रकटितवन्तः। निजसन्देशे राष्ट्रपतिः द्रौपदीमुर्मूः उक्तवती यत् डॉ. सिंहः तेषु असाधारण राजनेतृषु अन्यतमः आसीत् यैः शिक्षाजगति प्रशासनजगति च समानरूपेण सहजतया च कार्यं कृतम्। उपराष्ट्रपतिः जगदीपधनखडः अवोचत् यत् पूर्वप्रधानमन्त्री डॉ. मनमोहनसिंहः प्रतिष्ठितः आर्थशास्त्री आसीत् तेन भारतस्य आर्थिकं परिदृश्यं परिवर्तितम्। राष्ट्रपतिः, उपराष्ट्रपतिः, प्रधानमन्त्री च राजधान्यां नवदिल्ल्यां डॉ. मनमोहनसिंहस्य आवासे तस्मै श्रद्धांजलिं समर्पितवन्तः। निजसन्देशे प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी अवोचत् यत् पूर्वप्रधानमन्त्रिणः डॉ. मनमोहनसिंहस्य निधने राष्ट्रशोकसन्तप्तम् अस्ति। प्रधानमन्त्रिणा उक्तं यत् तदीयं जीवनं भाविसन्ततये अनुकरणीयम् अस्ति। केन्द्रीयमन्त्री अमितशाहः, जे.पी. नड्डा, राजनाथसिंहः, ज्योतिरादित्य सिंधिया, कांग्रेसदलस्य पूर्वाध्यक्षा सोनियागांधी अन्ये च नेतारः पूर्वप्रधानमन्त्रिणः डॉ.

मनमोहन सिंहस्य गृहमुपेत्य तस्मै श्रद्धांजलिं समर्पितवन्तः।

पूर्वराष्ट्रपतिः रामनाथ कोविन्दः निजशोकसन्देशे अवोचत् यत् डॉ. मनमोहन सिंहः विनम्रतायाः उदाहरणं भारतीयार्थव्यवस्थायाः वास्तुकारः आसीत्। केन्द्रीयमन्त्रिणा शिवराजसिंहेन उक्तं यत् डॉ. मनमोहनसिंहस्य निधनेन आर्थिकपरिष्कारणाम् एकस्य युगस्य अन्तः अभवत्। कांग्रेस दलाध्यक्षः मल्लिकार्जुन खडगे निजसन्देशे अवोचत् यत् भारतस्य दूरदर्शी राजनेता अर्थशास्त्री च दिवं यातः। कांग्रेस नेता राहुलगांधी अवोचत् यत् डॉ. सिंहः निष्ठया बुद्धिमत्तया च भारतस्य नेतृत्वं कृतम्। वयं तस्मै विनम्र श्रद्धांजलिं समर्पयामः। कांग्रेस सूत्रानुसारेण पूर्वप्रधानमन्त्रिणः डॉ. मनमोहनसिंहस्य

पार्थिववपुः शनिवासरे प्रातः कांग्रेस मुख्यालये आनेष्यते। यत्र जनाः तस्मै श्रद्धांजलिम् अर्पयिष्यन्ति। तस्य अन्त्येष्टिसंस्कारोऽपि शनिवासरेभविष्यति।

विश्वनेतारः डॉ. मनमोहनसिंहाय श्रद्धांजलिः अर्पितवन्तः

प्रतिवेशि-देशान् समेत्य जगतः नेतृभिः पूर्वप्रधानमन्त्रिणे डॉ. मनमोहनसिंहाय श्रद्धांजलिः समर्पितः। सर्वैः अपि आर्थिकप्रगती कूटनीती च डॉ. मनमोहनसिंहस्य असाधारणं योगदानं संस्मृतम्।

डॉ. मनमोहन सिंहस्य निधने सप्त-दिनानां राजकीयः शोकः

प्रशासनेन पूर्व-प्रधानमन्त्रिणः डॉ. मनमोहन सिंहस्य निधने सप्त-दिनानां राजकीयः शोकः घोषितः। अस्मिन् अवधौ सम्पूर्ण-देशे राष्ट्र-ध्वजः अर्धावनतः स्थास्यति। कोपि प्राशासनिकः कार्यक्रमः नैव आयोजयिष्यति। तदीयान्त्येष्टिः पूर्ण-राजकीय-सम्मानेन सह करिष्यते। विदेशेषु स्थितेषु भारतीय-न्यासेषु दूतावासेषु अपि अन्त्येष्टि दिने राष्ट्र ध्वजः अर्धावनतः भविष्यति।

विदेशमन्त्री डॉ. एस जयशंकरः वाशिङ्गटननगरे महावाणिज्य दूतानां दलैः च साकं मेलनम् कृतवान्

विदेशमन्त्री डॉ. एस जयशंकरः वाशिङ्गटननगरे भारतीय दूतावासस्य दलेन न्यूयॉर्क, शिकागो, सैनफ्रांसिस्को, सिएटल, ह्यूस्टन, अटलाण्टा द्वादिषु स्थितानां च महावाणिज्य दूतानां दलैः च साकं मेलनम् कृतवान्। अत्रावसरे तेषु प्रौद्योगिकी-व्यापार-निवेशं च केन्द्रीकृत्य भारत-अमेरिकासहभागिता [तीपि सुदृढीकरणाय अवसरानां विषये चर्चा कृता। डॉ. जयशंकरः अमेरिकादेशे भारतीयसमुदायस्य उत्तमसेवायाः विषये अपि निजविचारान् प्रकटिवान्।

अमेरिकीसचिवेन एण्टोनी ब्लिन्केन् सह उपवेशनं कृतवान् विदेशमन्त्री

विदेशमन्त्री डॉ. एस जयशंकरः परह्यः वाशिङ्गटन डीसी-नगरे अमेरिकीसचिवेन एण्टोनी ब्लिन्केन् इत्यनेन सह उपवेशनं कृतवान्। एकस्मिन् सामाजिकान्तर्जालीय-संदेशे डॉ. जयशंकरः अवदत् यत् अस्मिन् सत्रे विगत-चतुर्विंशत् भारतामेरिका देशयोः मध्ये सहभागितायाः उन्नतेः च समीक्षा जाता। सः विश्वासं प्रकटितवान् यत् भारत-अमेरिका-देशयोः सम्बन्धः अस्माकं परस्पर हितस्य वैश्विकहितस्य च सेवां करिष्यति।

पञ्चाबप्रान्ते मार्गदुर्घटनायाम् अष्टजनाः मृताः

शुक्रवासे अपराह्णे प्रायः १.३० वादने मानसानगरस्य सरदुल-गढतः तलवणडीसाबो-मार्गेण बठिण्डानगरं प्रति आगच्छन्ती यात्रिकैः पूर्णा निजीकम्पन्याः बसयानं जीवनसिंहवालोग्रामस्य समीपे बठिण्डातः हरियाणानगरं गच्छन्त्याः मलिननालिकायां पतितम्। दुर्घटना तदा अभवत् यदा बसयानं एकं ट्रकयानं मार्गं दातुं ब्रेक इति प्रयोक्तुं प्रयत्नं कृतम्, परन्तु

वर्षाकारणात् सेतुस्थाने पङ्क्तस्य कारणेन बसयानस्य संतुलनं नष्टं जातम्, बसयानं सेतोः लोहसुरक्षाभीतिं भ्रंशं कृत्वा अधः नालिकायां पतितम्। अस्यां दुर्घटनायां अष्टजनाः मृताः इति सूचना अस्ति, यद्यपि अन्येषाम् उपचारः समीपस्थे चिकित्सालये प्रचलति। ध्यातव्यमस्ति यत् बसयाने सम्भवतः ४५ यात्रिणः आसन्। स्थानीयाः जनाः तत्क्षणमेव घटनास्थलं प्राप्य उद्धारकार्यक्रमं प्रारब्धवन्तः। राष्ट्रीयपदादलस्य एकः दलः घटनास्थले प्राप्तः। प्रधानमन्त्रिणः जनानां प्रति संवेदना सामाजिकमाध्यमे प्रकटिता।

जापानस्य सुजुकी मोटरकार्पोरेशन इत्यस्य पूर्वाध्यक्षस्य ओसामु सुजुकी इत्यस्य निधनम्

जापानस्य वाहननिर्माणकम्पन्योः सुजुकी मोटरकार्पोरेशन इत्यस्य पूर्वाध्यक्षस्य ९४ वर्षीय ओसामु सुजुकी इत्यस्य निधनं शुक्रवासे अभवत्। प्रधानमन्त्री मोदी शोकं प्रकटितवान्। सामाजिकमाध्यमेषु स्वस्य पोस्ट् मध्ये दुःखं प्रकटयन् पीएम मोदी लिखितवान् - वैश्विकवाहनउद्योगे विशालकायस्य ओसामु सुजुकी इत्यस्य निधनेन अतीव दुःखितः अस्मि। तस्य दूरदर्शीकार्येण गतिशीलतायाः वैश्विकधारणा पुनः आकारिता। पीएम मोदी अग्रे स्वस्य उत्तरे लिखितवान्- तस्य नेतृत्वे सुजुकी मोटर निगमः वैश्विकशक्तिकेन्द्रः अभवत्, सफलतया समस्यानां सम्मुखं कृत्वा, नवीनतां विस्तारं च चालितवान्। तस्य भारतं प्रति गहनः अनुरागः आसीत्, भारतं इत्यनेन सह तस्य सहकार्यं कृत्वा भारतीयवाहनविपण्यां क्रान्तिः अभवत्।

आर्थिकोन्नयनस्य शिल्पकारः आसीत्
डॉ. मनमोहनसिंहः, पूर्वप्रधानमन्त्रिणः
निधनेन दुःखितः उपमुख्यमंत्री मुकेशः अग्रिहोत्री

हिमसंस्कृतवार्ता:- कार्यालयीयः प्रतिनिधिः

उपमुख्यमंत्री मुकेश अग्रिहोत्री भारतस्य पूर्वप्रधानमन्त्रिणः वरिष्ठकाङ्ग्रेसनेतुः महतः अर्थशास्त्रज्ञस्य डॉ. मनमोहनसिंहस्य निधने शोकं प्रकटितवान्। सः कतिपयानि दिनानि यावत् अस्वस्थः आसीत्, अतः गुरुवासरे दिल्लीनगरस्य एम्स-संस्थाने प्रवेशितः, तत्र १२ वर्षे तस्य मृत्युः अभवत्। उपमुख्यमंत्री उक्तवान् यत् भारते आर्थिकोन्नयनस्य शिल्पकारः डॉ. मनमोहनसिंहः आसीत्। १९९१ तः १९९६ पर्यन्तं यदा केन्द्रसर्वकारे सः वित्तमन्त्री आसीत् तदा देशस्य आर्थिकनीतेः नूतनादिशां दत्तवान्। डॉ. मनमोहनसिंहः २००४ तः २०१४ पर्यन्तं देशस्य प्रधानमन्त्री आसीत्, तस्मिन् काले देशस्य जनहिताय च तेषां कृते कृतानां पदानां फलस्वरूपं भारते विकासस्य नूतनानि आयामानि स्थापयित्वा विश्वस्य शीर्ष-अर्थव्यवस्थासु सम्मिलितवान्। मुकेश अग्रिहोत्री इत्यनेन उक्तं यत् डॉ. मनमोहनसिंहः स्वराजनैतिकजीवने सर्वदा उच्चादर्शानाम् अनुसरणं करोति स्म, यस्य कारणात् सः देशस्य प्रतिष्ठितनेतृषु गण्यते। उपमुख्यमंत्री सर्वशक्तिमान् ईश्वरं प्रार्थितवान् यत् सः दिवंगतात्मनः शान्तिं प्रदातुम्, तस्य चरणयोः सद्गुणात्मने स्थानं दातुं प्रार्थितवान्।

CUHP: हिमाचलप्रदेशे केन्द्रीयविश्वविद्यालये आचार्याणां सहायकाचार्याणां च ३१ पदानि पूरयिष्यन्ते, आवेदनस्य अन्तिमदिनाङ्कः 23 जनवरी

हिमसंस्कृतवार्ता:- डॉ पद्मनाभः, धर्मशाला।

हिमाचलप्रदेशे केन्द्रीयविश्वविद्यालये आचार्याणां सहायकाचार्याणां च ३१ पदानि पूरयिष्यन्ते। अत्र २८ पदानि नियमिताधारेण, अन्यत्र त्रीणि पदानि संविदाधारेण पूरयिष्यन्ते। एतेषां पदानां निमित्तं पात्राभ्यर्थिनः 2025 तमवर्षस्य जनवरीमासस्य २३ दिनाङ्कपर्यन्तं आवेदनं कर्तुं शक्नुवन्ति।

विश्वविद्यालयेन अधिसूचना प्रकाशिता अस्ति यया आवेदनसम्बन्धिनः विवरणाः निर्दिष्टाः। सामान्यवर्गीयाः, आर्थिकदुर्बलवर्गीयाः (EWS), अन्यपृष्ठवर्गीयाः च (OBC-NCL) अभ्यर्थिनः १७५० रूप्यकाणि शुल्करूपेण प्रदास्यन्ति। एतेषु शुल्केषु प्रक्रियाशुल्कं २५० रूप्यकाणि च परीक्षा शुल्कं १५०० रूप्यकाणि अन्तर्भवन्ति।

अनुसूचितजातेः (SC), अनुसूचितजनजातेः (ST), दिव्याङ्गानां (PWD) महिला-अभ्यर्थिनः च कृते केवलं १५०० रूप्यकाणि परीक्षा शुल्करूपेण वर्तन्ते। अधिसूचनानुसारं, नियमिताधारेण ११ आचार्यपदानि, १३ सहाय्यपदानि ११ सहायकाचार्यपदानि च पूरयिष्यन्ते। संविदाधारेण ३ सहायकाचार्यपदानि अपि पूरयिष्यन्ते। एतानि पदानि विश्वविद्यालयस्य २० विभागेषु पूरयिष्यन्ते। पशुविज्ञानविभागे- २, रसायनविज्ञानविभागे- १, गणनात्मकजीवविज्ञाने-

१ जैवसङ्गणकविज्ञानविभागे- १, सङ्गणकविज्ञानं च सूचनाविभागे- २, दीनदयालोपाध्याय-अध्ययनं विभागे १, पर्यावरणविज्ञानविभागे- १, व्यवसायविभागे- २, भूविज्ञानविभागे २, दूरसंचालने च भौगोलिकसूचनाप्रणालिविभागे २, ललितकला विभागे- १, पत्रिकारिता च जनसञ्चारविभागे- १, पुस्तकालयविज्ञानविभागे- २, गणितविभागे- २, नवीनमीडिया विभागे -२, राजनीतिकविज्ञानविभागे- १, पंजाबी च डोगरी विभागयोः १, समाजशास्त्रं च सामाजिकमानवशास्त्रं विभागे १, संस्कृतविभागे १, पर्यटनं च यात्रा व्यवस्थापनं विभागे १, योगविभागे १ च पदं पूरयिष्यन्ते।

JP Nadda- डॉ. मनमोहनसिंहस्य निधनं देशस्य कृते महती क्षतिः

हिमसंस्कृतवार्ता:- शिमला। भाजपायाः राष्ट्रीयध्यक्षः केन्द्रीयमन्त्री च जगतप्रकाशनड्डा पूर्वप्रधानमन्त्रिणः अर्थशास्त्रज्ञस्य डॉ. मनमोहनसिंहस्य निधनं राष्ट्रस्य महती क्षतिः इति उक्तवान्। सः दूरदर्शी राजनेता भारतीयराजनीतेः दिग्गजः च आसीत्। सः लोकसेवायां विलक्षणकार्यकाले दलितानां हिताय निरन्तरं स्वरम् उच्चारयति स्म। तस्य नेतृत्वेन दलरेखातः परं प्रशंसा, सम्मानम् च अर्जितम्। मनमोहनसिंहस्य धरोहरं राष्ट्रनिर्माणस्य प्रयत्नेषु सन्ततीनां कृते प्रेरणादायिनी भविष्यति। तस्य परिवारजनानां, मित्राणां, प्रशंसकानां च कृते मम शोकसंवेदना, ॐ शान्ति। राष्ट्रीयध्यक्षः जेपी नड्डा पूर्वप्रधानमन्त्रिणे एवं प्रख्यात-अर्थशास्त्रिणे डॉ. मनमोहनसिंहाय श्रद्धांजलिः अर्पितवान्। एषः समग्रराष्ट्रस्य कृते गहनदुःखस्य क्षणः अस्ति यतः वयं एकस्य नेतुः निधनस्य शोकं कुर्मः यस्य विनयः, उष्णता, शालीनता च असंख्यजनानाम् जीवनं स्पृशति स्म। तस्य निधनेन राजनैतिक- आर्थिकक्षेत्रेषु अपूरणीयशून्यता उत्पन्ना अस्ति।

Shimla Winter Carnival: शिमला- शीतकालीन- कार्निवालः षड्दिनानां कृते स्थगितः, जनवरी २ दिनाङ्कात् आरभ्य ८ जनवरीपर्यन्तं भविष्यति

हिमसंस्कृतवार्ता:- शिमला। पूर्वप्रधानमन्त्रिणः डॉ. मनमोहनसिंहस्य निधनात् शिमलाशीतकालीनकार्निवालः षड्दिनानां कृते स्थगितः अस्ति। राजधान्यां जनवरीमासस्य प्रथमदिनपर्यन्तं किमपि प्रकारस्य सांस्कृतिककार्यक्रमाः न भविष्यन्ति। शिशिरकार्निवालस्य कृते शिमलानगरं प्राप्ताः विभिन्नजनपदेभ्यः कलाकाराः अपि पुनः प्रेषिताः सन्ति। परन्तु जनवरी २ दिनाङ्कात् परं शिशिरकार्निवालः पुनः आरभ्यते। इदानीं ८ जनवरीपर्यन्तं एतत् निरन्तरं भविष्यति। पूर्वं निर्मितस्य समयसूचनानुसारं शीतकालीन-कार्निवालस्य आयोजनं जनवरीमासस्य द्वितीयदिनपर्यन्तं करणीयम् आसीत्, परन्तु अधुना कार्यक्रमस्य आकास्मिकं निरस्तीकरणानन्तरं शीतकालीनकार्निवालस्य विस्तारः जनवरीमासे ८ दिनाङ्कपर्यन्तं कृतः अस्ति नगरनिगमप्रशासनस्य अनुसारं राष्ट्रियशोककारणात् शुक्रवासरात् १ जनवरीपर्यन्तं निर्धारिताः सर्वे कार्यक्रमाः स्थगिताः सन्ति। सर्वेभ्यः प्रतिभागिभ्यः अपि एतस्य विषये सूचितम् अस्ति। नगरनिगमः अधुना शिशिरकार्निवालस्य नूतनं कार्यक्रमं सज्जीकरोति। सम्प्रति २ जनवरी दिनाङ्कस्य कार्यक्रमे परिवर्तनं न भविष्यति। पूर्वनिर्णयितकार्यक्रमानुसारम् अस्मिन् दिने प्रस्तुतिः भविष्यति। पंजाबी गायकः सतिन्दर सरताजः स्टार नाइट इत्यस्मिन् भागं गृह्णीयात्। एतदतिरिक्तं षड्दिनानां कृते ये कार्यक्रमाः निरस्ताः आसन् तेषां आयोजनं जनवरीमासे ३ तः ८ पर्यन्तं भविष्यति। अस्य सम्पूर्णं

कार्यक्रममपि शीघ्रमेव प्रकाशितं भविष्यति। राष्ट्रियशोककारणात् ऐतिहासिके रिजस्थले स्थापितः तिरङ्गध्वजः अपि शुक्रवासरे अर्धमस्तकेन स्थापितः। एतदतिरिक्तं शिशिरकार्निवालस्य कृते अलङ्कृतं मञ्चमपि तावत्पर्यन्तम् आच्छादितम् अस्ति। नगरनिगमेन कार्निवालस्य उत्सवस्य कृते कूले स्थापितं विशालं वातगोलः अपि निष्कासितः अस्ति।

स्तम्भाः पूर्ववत् अलङ्कृताः एव तिष्ठन्ति
शिशिरकार्निवालस्य कृते रिजस्थले, मॉलरोडे, रानीझान्सी इत्यत्र अलङ्कृताः व्यापारीणां स्वसहायतासमूहानां च स्तम्भाः पूर्ववत् अलङ्कृताः एव तिष्ठन्ति। एते न निरुद्धाः। नगरनिगमस्य मते ते न निरुद्धाः भविष्यन्ति। शिमलानगरम् आगच्छन्तः पर्यटकाः एतेषु क्रयणं कर्तुं शक्नुवन्ति। परन्तु आगामिषु दिनेषु निर्णयः भविष्यति यत् जनवरीमासस्य द्वितीयदिनात् परं जनवरी-मासस्य ८ दिनाङ्कपर्यन्तं तेषां अलङ्कारस्य अनुमतिः दातव्या वा न वा इति।

कार्निवालः १ जनवरीपर्यन्तं निरस्तः - आयुक्तः

राज्यशोककारणात् शिमलाशीतकालीनकार्निवालः षड्दिनानां कृते स्थगितः। सर्वकारीयनिर्देशानुसारं जनवरीमासस्य प्रथमदिनपर्यन्तं सांस्कृतिककार्यक्रमाः न भविष्यन्ति। अधुना जनवरी २ दिनाङ्कात् कार्निवालस्य आरम्भः भविष्यति। अतः ८ जनवरीपर्यन्तं विस्तारितम् अस्ति।

-भूपेन्द्रः अत्री, आयुक्तः,
नगरनिगमः, शिमला।

॥ श्रीरामायणकथा ॥

उत्तरकाण्डम्!

(एकपञ्चाशत्तमः सर्गः)

वाल्मीकेः आश्रमे शत्रुघ्नस्य रामचरितश्रवणम्।
(द्वितीयः खण्डः) महर्षेः वाल्मीकेः आश्रमे तस्यां रात्रौ
तं शयानं शत्रुघ्नं निद्रा न अभ्यगमत्।
रामगीतस्यानुत्तमस्य तन्त्रीलयसमन्वितं सुमधुरं शब्दं
श्रुत्वा बहुधा चिन्तयतः शत्रुघ्नस्य सा रात्रिः व्यतीता
अभवत्। ततः प्रभाते रघुनन्दनः शत्रुघ्नः पौर्वाहिकीं
क्रियां कृत्वा प्राञ्जलिः मुनिपुङ्गव वाल्मीकिं
वाक्यमब्रवीत् हे भगवन्! ममानुगैः सह अहं रघुनन्दनं
राघवं द्रष्टुं तव आज्ञामिच्छामि। इत्येवं वादिनं तं शत्रुघ्नं
महर्षेः वाल्मीकिः श्लिष्ट्वा व्यसर्जत्। सः
राघवोत्सुकदर्शनः शत्रुघ्नः तदा मुनिं वाल्मीकिम्
अभिवाद्य सुप्रभं रथमारुह्य तूर्णम् अयोध्याम्
अगच्छत्। ततः सः रघुनन्दनः शत्रुघ्नः रम्यां पुरीम्
अयोध्यां प्रविश्य यत्र महाद्युतिः रामः विराजते स्म तत्र
अगच्छत्। तत्र महाबाहुः शत्रुघ्नः अमरमध्यस्थं
सहस्रनयनं यथा मन्त्रिमध्यस्थं पूर्णचन्द्रनिभाननं रामम्
अपश्यत्। ततः प्राञ्जलिभृत्वा शत्रुघ्नः तेजसा
ज्वलन्तमिव महात्मानं सत्यपराक्रमं रामम् अभिवाद्य
अब्रवीत् महाराज! त्वया आज्ञप्तं तत् सर्वं
कृतवानहम्। सः पापः लवणः हतः, तस्य पुरी च
मया निवेशिता। हे रघुनन्दन! त्वं विना मम
द्वादशवर्षाणि अत्यन्तं कष्टेन व्यतीतानि। त्वया
विरहितोऽहं वस्तु न उत्सहे। मातृहीनः वत्सः यथा
अहं चिरं न प्रवसामि। एवं ब्रुवाणं तं शत्रुघ्नं रामः
श्लिष्ट्वा अब्रवीत् हे शूर! विषादं मा कृथाः। एतत्र
क्षत्रियचेष्टितं विद्यते।

हिमसंस्कृतवार्ता, प्रदीपः

pradipnath997@gmail.com

हे राघव! प्रवासेषु राजानः न अवसीदन्ति। क्षात्रधर्मेण
प्रजाः हि परिपाल्याः भवन्ति। हे वीर! त्वं काले काले
माम् अवलोकितुम् अयोध्याम् आगच्छ। त्वं तु मम
प्राणैरपि सुदयितः अस्मि, परन्तु राज्यस्य परिपालनं तु
अवश्यं करणीयम्। हे काकुत्स्थ! तस्मात्त्वं मया सह
सप्तरात्रं वस। ततः परं त्वं सभृत्यबलवाहनः मथुरां
गन्तासि। रामस्य मनोऽनुगं धर्मयुक्तं वचः श्रुत्वा
शत्रुघ्नः दीनया वाचा बाढम् इत्यब्रवीत्। ततः रामस्य
आजया शत्रुघ्नः अयोध्यायां सप्तरात्रम् उषित्वा
महात्मानं सत्यपराक्रमं रामम् आमन्त्र्य भरतं लक्ष्मणं
च रथम् आरोप्य मथुरां गन्तुं सज्जः अभवत्। ततः दूरं
भरतेन लक्ष्मणेन च पद्भ्यामनुगतः शत्रुघ्नः आशु
मथुराम् अगच्छत्।

संस्कृतभारतीपञ्चाबप्रान्तेन
आयोजितस्य १० दिवसीयस्य
आवासीयभाषाप्रबोधनवर्गस्य उद्घाटनम्

हिमसंस्कृतवार्ता, अजयकुमारः पटियाला। संस्कृतभारतीपञ्चा
बप्रान्तेन आयोजितस्य १० दिवसीयस्य
आवासीयभाषाप्रबोधनवर्गस्य उद्घाटनं भारतीयपरम्परानुसारं
दीपप्रज्वालनेन सरस्वतीवन्दनया सह वैदिकमन्त्राणामुच्चारणपूर्वकं
बगलामुखीसाधकमहन्तप्रवीणचौधरीमहाराजस्य करकमलेन
कृतम्। महाराजः सर्वेषां प्रतिभागिनां स्वागतं कुर्वन् संस्कृतसेवां
संस्कृताध्ययनं च जीवनस्य मूलमन्त्रत्वेन वर्णयन् संस्कृतस्य
अध्ययनेन अस्माकं जीवने मूल्यानि उद्भवन्ति येषां माध्यमेन
व्यक्तिः स्वमातापितरौ राष्ट्रस्य च सेवां कर्तुं शक्नोति इति
उक्तवान् शिक्षा राष्ट्रसेवा, मातुः सेवा, पितुः सेवा च भवति, यत्
अस्माभिः सर्वैः कर्तव्यम्। अस्मिन् भाषाजागरूकतावर्गं
पञ्चाबस्य विभिन्नजनपदेषुः ४० तः अधिकाः प्रतिभागिनः
आगताः सन्ति। यस्मिन् 18 महिलाः 26 पुरुषाः च उपस्थिताः
सन्ति तथा च वर्गस्य
सम्यक्सम्पादनाय संस्कृतभारतीपञ्चाबप्रान्तस्य
दशाधिककार्यकर्तारः उपस्थिताः सन्ति। एषः
दशदिवसीयभाषाप्रबोधनवर्गः मा बगलामुखीधामि जनवरी-
मासस्य चतुर्थदिनपर्यन्तं निरन्तरं भविष्यति। कार्यक्रमेस्मिन्
संस्कृतभारत्याः प्रान्तीयमन्त्री संजीवश्रीवास्तवः संस्कृतभारत्याः
परिचयं प्रस्तुतवान्, सर्वेभ्यः जागृत्य संस्कृतभाषायाः संस्कृतेषु
आवश्यकतां सम्बोधयन् प्रान्तप्रशिक्षणप्रमुखः नीरजकुमारः
सर्वान् प्रतिभागिन् वर्गस्य नियमान् पाठितवान्। संस्कृतभारत्याः
सहप्रान्तमन्त्री अजयार्यः प्रतिभागिनां प्रोत्साहनं कुर्वन् मां
बागलामुखी धाम्नः आभारं प्रकटितवान् यत् कक्षायाः कृते
स्थानं, निवासस्थानं, भोजनम् इत्यादीनि
व्यवस्थापितवान्। अस्मिन् श्रृङ्खलायां संस्कृतभारत्याः
राज्यप्रचारप्रमुखः भगवतीप्रसाददेवराड़ी,
संस्कृतभारतीविस्तारकाः, मनीषः अरविन्दः, रजनी इत्यादयः
उपस्थिताः आसन्।

हिमसंस्कृतवार्ता, डॉ. विवेकः, जोगिन्दरनगरम्

सामान्यज्ञानम्

प्रश्नः 1. भारते ऋषिकेश- धार्मिकं स्थलम् कुत्र
अस्ति?
उत्तरम् : ऋषिकेश (उत्तराखण्डे)
प्रश्नः 2. 'पंचरात्रम्' इत्यस्य रचयिता कः अस्ति?
उत्तरम् - 'भासः'।
प्रश्नः 3. राज्ञः पुरुषः इत्यस्य समस्त पदं किम्?
उत्तरम्- राजपुरुषः। (षष्ठीतत्पुरुषः)
प्रश्नः 4. 'मनोहरः' इत्यस्य सन्धिं विच्छेदं कुरुत-
उत्तरम्- 'मन + हरः।
प्रश्नः 5. 'लोकसभायाः सदस्यानां अधिकतमा
संख्या कियत् संभवति?'
उत्तरम्- 552।

ऋतु-विज्ञान-विभागेन
ओलावृष्टेः नारङ्ग-वार्णिकी-
सञ्ज्ञेतना प्रसारिता अस्ति

ऋतु-विज्ञान-विभागेन उत्तर-पश्चिम-मध्य-भारतस्य
कतिपय-भागेषु प्रचण्ड-वात्या सह ओलावृष्टेः
नारङ्ग-वार्णिकी-सञ्ज्ञेतना प्रसारिता अस्ति।
आकाशवाण्या सह विशेष-संवादे ऋतु-विज्ञान-
विभागस्य वरिष्ठ वैज्ञानिकः डॉ. सोमा सेन रॉयः
अवोचत् यत् हिमाचल प्रदेशोत्तराखण्ड-पञ्जाब-
हरियाणा-पश्चिमोत्तर-प्रदेश-पूर्व-राजस्थान-पश्चिम-
मध्य-प्रदेश-क्षेत्रेषु प्रबल-वृष्टेः ओलावृष्टेश्च संभावना
वर्तते। अत्रान्तरे विभागे राष्ट्रिय-राजधान्याम्
अनवरतं मध्यम-वृष्टेः हिमवृष्टेश्च संभावना
प्रकटितास्ति।

पर्यावरणशुद्धिः

वयं वायुजलमृदाभिः आवृते वातावरणे
निवसामः। एतदेव वातावरणं
पर्यावरणम् कथ्यते।

पृथिवीं परितो व्याप्य

तामाच्छाद्य स्थितं च यत्।

जगदाधाररूपेण, पर्यावरणमुच्यते।।

अर्थात् अस्मान् परितः यानि

पञ्चमहाभूतानि सन्ति तेषां समवायः एव

परिसरः अथवा पर्यावरणम् इति पदेन

व्यवहियते। इत्युक्ते मनुष्यो यत्र

निवसति, यत् खादति, यत् वस्त्रं

धारयति, यज्जलं पिबति यस्य पवनस्य

सेवनं करोति, तत्सर्वं पर्यावरणम् इति

शब्देनाभिधीयते। पर्यावरणेनैव वयं -

जीवनोपयोगिवस्तुनि प्राप्नुमः। जलं

वायुः च जीवने महत्वपूर्णं स्तः। साम्प्रतं

शुद्ध - पेय जलस्य समस्या वर्तते। समस्या वर्तते। यज्जलं यश्च वायुः अद्य
अधुना वायुरपि शुद्धं नास्ति। एवमेव उपलभ्यते, तत्सर्वं मलिनं दूषितं च
प्रदूषित पर्यावरणेन विविधाः रोगाः दृश्यन्ते।

जायन्ते। पर्यावरणस्य रक्षायाः अति निरंतरं वर्धमानं प्रदूषणं सर्वेषां
आवश्यकता वर्तते। प्रदूषणस्य चिन्तायाः विषयः जातः। यतः प्रदूषणेन
अनेकानि कारणानि सन्ति। अधिकाः मनुजाः रुग्णाः भवन्ति। अनेन
औद्योगिकापशिष्ट - पदार्थ - उच्च - प्रकृत्याः हानिर्भवति, जीवनस्यापि
ध्वनि - यानधूम्रादयः प्रमुखानि हानिर्भवति। अतः प्रदूषणसमस्यायाः
कारणानि सन्ति। समाधाने वैज्ञानिकाः प्रयतन्ते किन्तु

सुष्टौ स्थितौ विनाशे च

नृविजैर्बहुनाशकम्।

पञ्चतत्त्वविरुद्धं यत्साधितं तत्प्रदूषणम्।।

पर्यावरणरक्षायै वृक्षाः रोपणीयाः वयं

नदीषु तडागेषु च दूषितं जलं न पातेम्

तैल रहित वाहनाणां प्रयोगः करणीयः।

जनाः तरुणां रोपणम् अभिरक्षणं च

कुर्यात्। अधुना पर्यावरणस्य समस्या न

केवलं भारतस्य अपितु समस्तविश्वस्य

आयोजनं भवेत्।

पर्यावरणस्य रक्षा अस्माभिः सर्वैः
करणीया। यावत् देशस्य नागरिकः
पर्यावरणस्य रक्षणे दृढनिश्चयः न
भवति, तावत् अस्याः समस्यायाः
समाधानं न भवति। स्थाने-स्थाने
विविधाः वृक्षाः रोपणीयाः। तेषां च
संवर्धनमपि अवश्यं कर्तव्यम्।
विद्यालयेषु 'वृक्षारोपण' दिवसस्य
आयोजनं भवेत्।

"लौकिकन्यायकोशः"

"मत्स्यकण्टकन्यायः"

मत्स्यग्राहकः सकण्टकमेव मत्स्यं गृहीत्वा
तदनन्तरं मत्स्यं स्वीकरोति कण्टकं च
परिहरति। एवं तत्त्वमसि इत्यस्य महावाक्यस्य
लक्ष्यार्थस्य ग्रहणसमये अपि आदौ तस्य
उपाधीनाम् अपि ग्रहणं क्रियते परन्तु
भागलक्षणया विरुद्धांशस्य परित्यागः क्रियते
लक्ष्यार्थस्य च ग्रहणं क्रियते। तस्यापत्यम्
इत्यस्य पाणिनीयसूत्रस्य (४-१-९३) भाष्ये अयं
न्यायः प्रयुक्तः।

यथा- कश्चित् मांसार्थं मत्स्यान् सशकलान्
सकण्टकान् आहरति नान्त्रीयकत्वात् स
यावत् आदेयं तावत् आदाय शकलकण्टकान्
उत्सृजति।

डा. वर्षा प्रकाश टोणगांवकर

पुणे/ महाराष्ट्रम्